

чимало пісень і поповнюючи ними свої збірки. У збірці вміщено веснянки, пісні купальські, жнивварські, колядки, весільні, хрестинні, козацькі, історичні, рекруцькі, балади, ліричні і побутові. Як бачимо, збірка являє собою майже всі жанри української пісні» [1, с. 252].

Вагомим внеском у фольклорну спадщину Лесі Українки став запис народних пісень, здійснений значною мірою в Ялті 1907–1908 років, що також увійшли до зазначеного вище збірника «Народні мелодії. З голосу Лесі Українки».

Надзвичайно цінною для науковців є також збірка «Колодяженські пісні з рукописного зошита в записях Лесі Українки та Олени Косач» (факсимільне видання рукопису та відтворення тексту), яка вийшла у Луцьку в 2006 р. Це весільні, обжинкові, родинно-побутові пісні, веснянки, колядки тощо [5, с. 5].

Особливою сторінкою у фольклористичній спадщині Лесі Українки стали українські думи. Перебуваючи в Києві, поетеса чула співи лірників у природному для них середовищі ярмарків і базарів, а також на сцені, бо в кінці XIX ст. прогресивні дослідники культури запрошували лірників на свої зібрання, археологічні з'їзди тощо. Наукова література про кобзарство та народний епос, що з'явилися у 70–80-х рр. теж не залишилися поза увагою Лесі Українки. Про захоплення кобзарськими думами, козацькими та історичними піснями ми дізнаємося з її листів до Олени Пчілки, М. Драгоманова, Ф. Колесси.

Як уже було зазначено, Лесі Українці, як нікому іншому, вдалося вплести всі зібрані нею народні скарби у власні твори. Вершиною її творчості вважають драму-феєрію «Лісова пісня», яку називають гімном рідній землі й народу. «Лісова пісня» виникла не на порожньому місці: поетеса добре знала міфологію та демонологію праукраїнців, сама була носієм фольклору.

Значенню подією у житті Лесі став вихід у світ її поетичних збірок «Думи і мрії», «Відгуки» та перша драматична поема «Одержима», написана у ніч смерті Лесиною другом Сергієм Мержинським. В 1904 р. виходить друком ще одна її поетична збірка «На крилах пісень».

Завершилось земне існування поетеси на Кавказі. «В ці останні роки написано багато, і все – твори першорядної ваги: «Ізоolda Білорука», «Лісова пісня», «Камінний господар», «Адвокат Мартіан», «Оргія». Леся ніби відчувала, що їй відпущено вже зовсім мало часу, і працювала з неймовірним, нелюдським напруженням. Великий талант вимагав виявлення, творчі задуми рвалися у світ» [2, с. 189].

Підкреслити значущість й вагомість народного слова для великої письменниці хочеться словами Климентія Квітки, чоловіка Лесі Українки, який згадував: «За складанням свого збірника застала її остання смертельна стадія її хвороби. Вона диктувала сі тексти ще кілька днів після того, як покинула від знесилення свою останню повість «Екбальганем». Отож її життєва праця, почалась з народної пісні, ...скінчилася народною піснею» [4, с. 256].

Отже, можна із впевненістю стверджувати про те, що вплив родини Косачів на становлення української еліти в епоху національного ренесансу став визначальним. Їхня громадянська позиція, родинні традиції, мистецькі здобутки та наукові розвідки сприяли перетворенню українофільської спільноти на національно свідому еліту.

1. Дей О. Сторінки з історії української фольклористики / О. Дей. – К.: Наукова думка, 1975. – 271 с. 2. Дем'янівська Л. Леся Українка / Л. Дем'янівська // Історія української дітератури. Кінець XIX початок XX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. проф. О. Д. Гнідан. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 1. – С. 181–247. 3. Деркач М. Народна пісня в житті та творчості Лесі Українки / М. Деркач // Знання і життя. – 1938. – Січень. – Ч. 1. – С. 257–260. 4. Квітка К. Музично фольклористична спадщина Лесі Українки / Климентій Квітка // Спогади про Леся Українку. – К.: Дніпро, 1971. – С. 245–256. 5. Колодяженські пісні з рукописного зошита в записях Лесі Українки та Ольги Косач. Факсимільне видання рукопису та відтворення тексту. – Луцьк: Волинська обласна лікарня, 2006. – 154 с. 6. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том 1 / Укладачі: В. Яременко, О. Сліпушко. – Київ: Видавництво «Аконіт», 2001. – 912 с. 7. Огородник І. В., Русин М. Ю. Українська філософія в іменах: Навчальний посібник / За ред. М. Ф. Тарасенка / І. В. Огородник, М. Ю. Русин. – К., Либідь, 1997. – 328 с. 8. Одарченко П. Леся Українка і українська народна творчість // Одарченко П. Леся Українка: розвідки різних років / П. Одарченко. – К.: Вид-во М. П. Коць, 1994. – С. 62–71. 9. Піснею народною натхнені (Творча співпраця Лесі Українки та Климентія Квітки): Матеріали. Статті. Дослідження. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 144 с. 10. Скрипник Т. Історія роду Драгоманових-Косачів / Тамара Скрипник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mesoeurasia.org/archives/3897>. 11. Скрипка Тамара – Рід Драгоманових-Косачів: долі й архіви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.t-skrypka.name/KosachFamily/FatesArchives.html>. 12. Українка Леся. Зібрання творів: У 12 томах. – Т. 9. Записи народної творчості. Пісні записані з голосу Лесі Українки / Леся Українка. – К.: Наук. думка, 1977. – 433 с. 13. Юрій М. Ф. Політологія / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/part5/1201.htm. 14. Ярославич Л. Леся Українка і народна творчість / Любомир Ярославич // Народна творчість та етнографія. – 1963. – № 4. – С. 48–55.

Наталія Цівун

Максим Рильський як поборник української мови та культури

У статті висвітлено міркування Максима Рильського з питань культури мови, історії національної мови українського народу та української літературної мови. Проаналізовано погляди поета на українську мову та українську культуру в цілому.

Thoughts of Maxim Rylskyi about language culture, history of national language and literary of Ukrainian nation are represented in this article. His point of view on Ukrainian language and culture in general is analyzed.

У плеяді блискучих українських поетів та захисників українського слова та культури ХХ століття почесне місце займає Максим Рильський. Він, прекрасно володіючи всіма засобами народної мови, довів «з усією переконливістю факту, що українська мова має все потрібне для повного, художнього висловлення як ідей, образів, емоцій, що органічно зросли як на рідному українському ґрунті, так і

в інших культурах: від культур Сходу до... французького класицизму» [1, с. 600]. Учені, які присвятили життєвому і творчому шляху Максима Рильського монографічні дослідження (С. Басикало, Г. Колесник, І. Білодід, Л. Новиченко, І. Ільєнко та ін.), відзначають, що життя поета – вірець служіння Україні, своєму народові.

Масштабність постаті Максима Рильського і його творчого впливу в історії української літератури, та й історії української культури загалом, настільки значна, що художня спадщина поета, а також його перекладацька діяльність були і залишаються постійним об'єктом уваги літературознавців (О. Білецький, Ф. Неборячок, В. Борщевський, С. Крижанівський, С. Шаховський, С. Басикало, Л. Новиченко, В. Громова, П. Хропко, І. Ільєнко та ін.), фольклорознавців (О. Дей, Ф. Лавров, М. Сиваченко, В. Новак та ін.), мовознавців (Г. Колесник, І. Білодід, С. Єрмоленко, А. Супрун та ін.).

Мета нашої розвідки показати неординарність постаті Максима Рильського, в особі якого українська мова й українська культура мала палкого захисника у 20–60 роках ХХ століття.

Так, у середині ХХ ст. Максим Рильський написав вірші «Мова» (квітень 1956 р.) і «Рідна мова» (1 грудня 1958 р.), які сьогодні на двадцять третій річницю незалежності України звучать також актуально. Д. Павличко у статті «Муки чистоти» відзначав, що поет виступив з віршем «Рідна мова» весною 1959 р., коли почався новий наступ на українську мову, коли був підкинтий новий закон, за яким українським батькам надавалося право вибирати для своїх дітей школу з рідною або російською мовою навчання, прочитавши його замість промови на з'їзді письменників [6, с. 310]: *«Як гул століть, як шум віків, Як бурі подих, рідна мова, Вишневих ніжність пелюстків, Сурма походу світанкова, Неволі стогін, волі спів, Життя духовного основа. Цареві блазні і кати, Раби на розум і на вдачу В ярмо хотіли запрягти її, як дух степів гарячу, І осліпити, й повести На чорні торжища, незрячу»* [8, с. 218–219]. Це «вперше в радянській українській поезії прозвучала така нищівна критика трьохсотлітнього лінгвоциду української мови і його виконавців» [5, с. 314]. На жаль, сьогодні знову, на думку Д. Павличка, керівництво нашої держави не може «збагнути, що то значить для нації бути собою, їм здається, що досить одягнути в національні регалії і забезпечити харчами країну – це й буде щастя для нації, а мову й культуру можна знову топтати, можна навгоду великому сусідові зректись історії, своєї душі і жити невеличкими в своїй державі» [6, с. 314].

Однією із прикмет творчості Максима Рильського є «органічний зв'язок натхнення українського поета з культурою світовою, включеність його художнього мислення в загальнолюдську сферу» [6, с. 303]. Так, у статті «Вшир і вглиб» Максим Рильський розкрив тематику ставлення молоді до культурної спадщини, до культурного життя світу. Щоб переконати читача (слухача), що розвиток світової культури, зокрема літератури, – «це процес, це нерозривний ланцюг, із якого не можна викинути ні однієї ланки без шкоди для справи» (Рил., ХХ, ХVІІІ, с. 624), автор створив період зі структурою ССЦ, у якому використовує **64 антропоніми** – імена та прізвища видатних діячів української, російської та зарубіжної літератури: *«Коли я думаю про велич Пушкіна, Шевченка, Міцкевича, Байрона, Гейне, Гюго, Петефі, коли я звертаю зір далі в глибину віків і виникають передо мною живі – так, живі! – постаті Гете, Шекспіра, Данте, давніх грецьких трагіків, // то я відчуваю гордість, що я людина, що я ходжу по тій землі, по якій ходили ці велетні, готуючи для нас незліченні багатства нашої культури. Саме так: нашої культури. // Бо ж Софокл, і Гете, і Пушкін, і Гоголь, і Шевченко, і Лев Толстой, і Достоевський – діяльні учасники нашого культурного життя, бо без них не можна собі уявити ні нашого сьогодні, ні нашого завтра,*

без них не могло бути ні Лесі Українки, ні Франка, ні Коцюбинського, ні Блока, ні Маяковського, ні Романа Роллана, ні Джозефа Конрада, ні Стефана Цвейга, ні Ліона Фейхтвангера, ні Гійома Аполлінера, бо на ґрунті, зораному ними, вирости буйні квіти творчості Чехова, Горького, О. М. Толстого, Шолохова, Фадєєва, Леонова, Коласа, Купали, Яновського, Довженка, Тичини – всіх наших сучасників, аж до наймолодших. Скажу прямо, не боячись парадоксальної гостроти: коли б не було Гомера та Архілоха, то не було б і Айтматова, Кулешова, Малишка; без Сааді, Хафіза, Війона не було б Межелайтіса, Турсун-Заде, Расула Гамзатова; без Дікенса не було б Доде, Короленка, Паустовського; без Плавта не було б не тільки Островського і Карпенка-Карого, але й Марка Твена та Остапа Вишні... Я зумисне зіставляю далекі імена, зумисне викликаю усмішку в читача: Гомер – і Айтматов! Війон – і Расул Гамзатов! Архілох – і Кулешов чи Малишко! // А це не смішно, це серйозно. Розвиток світової культури, зокрема літератури, – це процес, це нерозривний ланцюг, із якого не можна викинути ні одної ланки, без шкоди для справи [10 с. 624]. Отже, активно використовуючи імена світової культури поряд із національними, Максим Рильський послідовно відстоював концепцію розвитку національної культури, за якою українська словесність – невід'ємна складова європейської культури.

Такий підхід Максима Рильського простежується і в поетичних творах. Наприклад, описуючи роль народної пісні у розвитку поезії і музики, автор у вірші «Шипшина» проводить паралель між шипшиною і трояндою. Як з шипшини вирости усі культурні сорти троянди, так і з народної пісні вирости музика Бетховена, Чайковського, Лисенка, Леонтовича, Шопена, Римського-Корсакова, поезія Шевченка, Лесі Українки, Пушкіна, Гейне: *«Із пісні, з пісні вирости Бетховен, Чайковський, Лисенко та Леонтович, Шопен із пісні виріс, чародій, І Римський-Корсаков, казкар поважний, Із пісні – як троянда із шипшини! Шевченко й Леся вирости із пісні, До неї Пушкін спраглий припадав, Живеця Гейне піснею народу, – // І хто ж її насмілиться зрубати, Під корінь хто безсмертну підітне?»* [8, с. 289]. У наведеному прикладі автор використовує 10 антропонімів, але у цьому тексті важлива не кількість, а спосіб їх уведення у текст. Власне, через антропоніми відбувається «постійне нагадування читачам, що український народ за своєю історією та духовною оригінальністю такий же, як чеський чи польський, як будь-яка інша європейська державна нація» [6, с. 312]. Як правило, антропоніми за своєю суттю мають ідентифікувати й диференціювати об'єкт, а тому вживаються переважно в однині. Множинна їх форма здебільшого стає показником семантизації з певною стилістичною, художньо-естетичною метою. Так, наприклад, у їх семантиці можуть виражатися етнічні і соціальні ознаки: *«Це ж в'яжуться дедалі, то міцніш Міста, народи, землі і держави, Це ж новочасні миру голуби – Оці лункі, стрімкі аероплани, Які на дужих раменах несуть Не атомну, а чи водневу зброю, А мирних, працьовитих, невсипущих Іванів, Янів, Жанів, Гансів, Джонів, Марій і Мері, Катерин, Катрін, // – І в грудях розливається тепло, І прагнуть руки рідної роботи!»* [8, с. 149]. Максим Рильський використав у цьому періоді ампліфікацію імен Іван, Катерина, Марія не випадково, оскільки вони найпопулярніші серед народів Європи. Так, антропонім Іван засвідчують усі слов'янські мови: російська, болгарська – Іван, білоруська – Іван, Янка,

Ясь, польська – *Jan (Iwan)*, чеська, словацька – *Jan, Ivan*, верхньолужицька, нижньолужицька – *Jan*, македонська – *Иван, Јован*, словенська – *Ivan*, у французів – *Жан*, у німців *Йоганн* (пестливе – *Ганс*), у англійців і американців – *Джон*, в італійців – *Джованні* <...> [4, с. 157]. Через ці імена-символи читач відчуває, як національне існує поряд із загальнолюдським, приходиться до усвідомлення діалектичного зв'язку між усіма складовими частинами людської культури в її національних виявах [6].

Максим Рильський – це не тільки поет, який мав незвичайний дар довершеного поетичного виразу думки й почуття. Це і науковець, для якого мова була предметом постійного зацікавлення і наукового пізнання упродовж усього життя. У його особі «українська мова мала майстерного користувача – оратора на поетичному, перекладацькому, публіцистичному полях української культури, оригінального мовотворця, проникливого вченого, статті, рецензії, опонентські вигукі і зауваження якого були глибокими, точнішими, ніж фахових мовознавців» [5, с. 312]. Вчений-мовознавець постійно звертався до проблем нормативності різних мовних одиниць і явищ структури української мови, шляхів подолання негативних наслідків потужної українсько-російської міжмовної інтерференції, а також питань культури художньої мови. Так, звернемося до статей «Про мову» (надрукована вперше у «Літературній Україні» 1939 р.) та статті «Розмова про мову» (надрукована вперше у газеті «Література і мистецтво»). У першій – Максим Рильський зазначав, що «є наївна думка, ніби одно слово тої чи іншої мови можна передати одним словом мови сусідньої. А ви от візьміть для прикладу і звірте, як несхоже побудовані в мовах англійській, французькій, німецькій хоч би елементарні речі, як оголошення чи вивіска лікаря або адвоката, написи в поїздах та ін.! Синтакса – душа мови. Про це ніби зовсім забули. Мислять здебільшого в російських синтаксичних схемах, і то ступаючи не в сліди Пушкіна, Толстого, Горького, а в сліди пересічної, знебарвленої, мимоволі похапливої, а тому й не дуже дбайливої <...> газетчини» [9, с. 348]. У другій – автор вказував, що «синтакса наших письменників збивається раз у раз на просте калькування, механічне відтворення – слово по слову – російських зворотів. Ми глибоко шануємо мову Пушкіна і Толстого <...>, але ж хіба це дає нам підстави заперечувати, що мова Шевченка і Лесі Українки має свій запах, свій колорит і що секрет того запаху, того колориту полягає передовсім у синтаксі, у своєрідному комбінуванні, розкладі, керуванні, погодженні слів» [9, с. 363]. Визначимо лише деякі порушення граматичних конструкцій, на які звертав увагу вчений, аналізуючи твори деяких письменників: 1) ігнорування вживання форми давального відмінка чоловічого роду на *-ові, еві, -єві*, а натомість перевага форм *-у, -ю*; 2) вживання прикметника у в розумінні *біля, коло, при* («у рояля»...); 3) випадки порушення під впливом російської мови норм синтаксичного керування (наприклад, «зрадив мені милий» замість «зрадив мене милий», «дякую вас» замість «дякую вам»); 4) порушення у ступенях порівняння типу: «він (вона, воно) *сильніш* за мене», тоді як граматичні норми диктують: «він сильніший, вона сильніша, воно сильніше за (від) мене (ніж я, як я)» та інші [9, с. 361–362]. Граматичні кальки обмежують авторську думку, призводять до руйнації структури української мови. Через узвичаєність і непомітність вони важко піддаються викоріненню [7].

Неодноразово звертався Максим Рильський і до проблем перекладу, оскільки переклади, на думку вченого, –

«знаряддя спілкування між народами, знаряддя поширення передових ідей і обміну культурними цінностями» [9, с. 239]. У цілій низці праць, зокрема «Чехов по-українському», «переклади звучать чудово», «Жуковський-перекладач», «Проблему художнього перекладу», «Українські переклади «Слова»...», «Ми й сусіди», «Українские классики на русском языке» та інших, автор зупиняється на типових «небезпеках та труднощах, які чигають на перекладача». Наприклад, 1) міжмовних омонімів: О. Засенко перекладає рядок із Крилова: *В тині розквітлий васильок...*, але ж російський «василек» – українська волошка, а «васильками» звать у нас інші квіти (рос. базилик); 2) розбіжність у роді іменників. Так, бельгійський поет Шарль ван Лемберг у поезії «Дощ» (у французькій мові – це іменник жіночого роду) малює його у вигляді «чарівної дівчини в струмистому, вкритому блискітками плащі». А українською і російською дощ – чоловічого роду. Тому і В. Брюсов, і М. Рильський, які переклали цей твір, змушені були дати дощ у вигляді прекрасного юнака; 3) несхожість зображуваного в оригіналі життя (людей, побуту, пейзажу, відносин тощо) та інші. Перекладач, на думку Максима Рильського, стоїть перед двома небезпеками: «або підкорити рідну мову іншомовній стихії, або, навпаки, нарядити мову перекладу в дуже національні, специфічно національні шати». Як приклад першого, називає спробу В. Брюсова «звук у звук» передати «Енеїду» Вергілія. Ця технічно блискуча робота не стала набутком масового читача. Отже, «переклад художньої літератури, – доводить Рильський, – тільки тоді здійснює свою функцію, коли це переклад творчий, коли він доходить до читача, коли він є фактом рідної літератури» [9, с. 266–372].

Максим Рильський зробив великий внесок у дослідження мовостилію як українських, так і зарубіжних письменників, зокрема Шевченка, Куліша, Старицького, Франка, Лесі Українки, Черемшини, Тичини, Пушкіна, Чехова, Міцкевича та інших. Проте шевченківська тема займає чільне місце як у доробку вченого-мовознавця, так і поета. Тільки у 60-х роках ХХ ст., коли відзначалося 100-річчя з дня смерті Кобзаря і 150-річчя з дня народження, він опублікував понад 30 доповідей, статей, виступів, передмов, присвячених творчості великого поета. Діапазон цієї роботи надзвичайно широкий – від фундаментального дослідження «Шевченко – поет-новатор» (1964) до передмови монографії Аюпа Салахяна «Озброєний пророк», виданої вірменською мовою в Єревані [3, с. 266]. Максим Рильський істотно поглибив «розуміння місця Кобзаря в історії української літературної мови. На його думку, Т. Шевченко, як ніхто інший з українських письменників, сприяв оновленню та збагаченню виражально-зображальних можливостей української літературної мови, демонструючи зразки неперевершеної поетичної майстерності Кобзаря у використанні засобів звукопису, індивідуальних тропів і фігур, різних лексико-стилістичних розрядів, у побудові синтаксичних конструкцій, в особливостях віршування тощо» [7]. Поетична Шевченківська Максима Рильського також багата і різноманітна: це вісімнадцять віршів повністю присвячених Кобзареві та його творам – від широкого ліро-епічного полотна поета – віршованої повісті із кріпацьких часів на Правобережній Україні «Марина» (1933) до «близько тридцяти згадок про нього, вкраплених у поеми, цикли й вірші, де ці рядки несуть важливе ідейно-естетичне навантаження (переконливий тому приклад – перша строфа славнозвісного «Слова про рідну матір» – про землю, яку «сходив Тарас малими босими ногами»)» [3, с. 263–267].

Таким чином, Максим Рильський як представник української еліти – поет, вчений-лінгвіст, лексикограф, перекладач, культуролог, громадський діяч, – розумів, як важливо зберегти мову для майбутніх поколінь, стверджуючи, що мова – це «життя духовного основа». Все своє життя він мужньо підносив українське слово, популяризував його не тільки в Україні, а й у всьому світі.

1. *Булаховський Л. А.* Максим Рильський поет-патріот: Вибрані праці: в 5-ти т. / Леонід Арсенійович Булаховський. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 594–600. 2. «Великий гранослов свого народу...» (До 95-річчя з дня народження М. Т. Рильського) / [С. Я. Єрмоленко, Н. Г. Сидяченко, Л. О. Ставицька, К. І. Бойко] // Мовознавство. – 1990. – № 3. – С. 3–11. 3. *Ільєнко І. О.* Жага. Труди і дні Максима Рильського: документальний життєпис / Іван Ільєнко. – К.: Дніпро, 1995. – 413 с. 4. Культура української мови: Довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник,

К. В. Ленець та ін.; За ред. В. М. Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 304 с. 5. *Мацько Л. І.* Українська мова в освітньому просторі: [навч. посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»] / Любов Мацько. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с. 6. *Павличко Д. В.* Мука чистоти / Дмитро Павличко // Літературознавство. Критика: у 2-х т. – Т. I: Українська література – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. – С. 307–314. 7. *Пелипась М. І.* Лінгвістична діяльність Максима Рильського: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Таврійський національний ун-т ім. В. І. Вернадського / Микола Іванович Пелипась. – Сімферополь, 2007. – 22 с. 8. *Рильський М. Т.* Зібрання творів: У 20-ти томах / М. Рильський. – К.: Наукова думка, 1983. – Т. IV: Поезії (1949–1964). – 423 с. 9. *Рильський М. Т.* Зібрання творів: У 20-ти томах / М. Рильський. – К.: Наукова думка, 1987. – Т. XVI: Фольклористика, теорія перекладу, мовознавство. – 600 с. 10. *Рильський М. Т.* Зібрання творів: У 20-ти томах / М. Рильський. – К.: Наукова думка, 1987. – Т. XVIII: Публіцистика 1953–1964. – 600 с.

Тетяна Чужа

Українська література як предмет наукових досліджень Юзефа Третяка

У статті проаналізовано загальні тенденції і методологічні підходи у науковій рецепції явищ української культури, історії та літератури польським літературознавцем Юзефом Третяком (1841–1923). Акцентовано точки дисонансу українського та польського патріотичних дискурсів кінця XIX – початку XX ст.

The article analyzes the general trends and methodological approaches in scientific reception of Ukrainian culture, history and literature by the Polish literary critic Józef Tretjak (1841–1923). The dissonance points of Ukrainian and Polish patriotic discourses of the late XIX – early XX century are accented.

У польській культурно-політичній свідомості XIX ст. Україна, Литва і Білорусь входили до меж Польщі як невід'ємні частини. Поняттю батьківщини у часи існування несuverенних форм державності (князівства Польського, Царства Польського) у загальній свідомості поляків відповідали культурно-географічні простори так званої «історичної Польщі» періоду перед першим поділом. Було очевидним, що Польщу утворюють землі усіх трьох частин, які потрапили під владу іноземних держав у результаті поділів. Учасники січневого повстання 1863–1864 рр. також уявляли собі Польщу територіально великою державою. Однак утопічними виявилися їхні пропозиції відновлення Польщі із демократизованими і модернізованими соціальними стосунками, які самі в останці вважали достатньо привабливими для залучення українського народу. Загалом текстам пізніших періодів часто властива критичність щодо поглядів української історіографії і нової літератури, що саме формувалися, коли вони дисонували із традиційною польською патріотичною картиною минулого.

На думку Григорія Вервеса, на початку 80-х років XIX ст. лінія ідеологічного поділу проходила вже не між етносами, народами чи націями, а між консерваторами і лібералами, з одного боку, та революційними демократами, з іншого [2, с. 102]. Натомість Тімоті Снайдер у фокус наукового вивчення поставив процес увиразнення української ідеї у загальному контексті народження модерних української, литовської і білоруської націй. Він вважає, що українська модерна національна політика виникла у поступовому виокремленні з польського національно-визвольного руху і протистоянні російській великодержавній ідеї. Учений ставить процеси, що відбувалися наприкінці XIX ст. в Україні, на один рівень з об'єднанням Італії чи Німеччини. Але так само наголошує на польсько-українському антагонізмі тих

часів: «Поляки прагнули відтворити Річ Посполиту такою, якою вона виглядала для них у викривленому дзеркалі модерної націоналістичної уяви; українці прагнули розбити це дзеркало, розплавити його на друзки й витворити щось нове» [5, с. 159]. Безсумнівно є те, що провідну роль у процесі зародження модерного уявлення про національність як мовно-політичну спільноту відіграло утвердження української національної культури, створеної на ґрунті народної мови, що прокладає шлях до думок про національну державу – як найвищий ідеал політичного буття нації. Боротьба між народами в Україні точилася не тільки на економічному рівні, як переконливо показав Данієль Бовуа [1], а й на ідеологічному. Намагатимемося простежити, якою мірою це протистояння ідей відобразилося на науковій діяльності Юзефа Третяка у контексті польського українознавчого дискурсу останньої чверті XIX ст.

Утворення Київського університету святого Володимира у 1834 р. на навчальній базі Кременецького ліцею забезпечило успадкування ним не тільки тамтешніх наукових і педагогічних надбань, а й традицій польського національного протистояння царській Росії. Адже «Волинські Афіни» були ліквідовані владою саме через участь його викладачів та учнів у листопадовому повстанні 1830 року, а студенти-поляки Київського університету взяли згодом діяльну участь у постанні січневого. Серед діячів останнього активним був і Юзеф Третяк (1841–1923), родом із волинської полонізованої шляхти, майбутній професор кафедри української літератури Ягелонського університету. 21-річним юнаком під час Січневого повстання 1863 р. він виконував функції заступника комісара Київського воєводства і коменданта Києва. Щоправда, повстання на Україні закінчилося поразкою не в останню чергу через соціальний антагонізм польської шляхти й українського

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Центр українознавства

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 14

Київ
2013

Українознавчий альманах. Випуск 14. – К., 2013. – 284 с.

Випуск присвячено дослідженню української еліти як чинника цивілізаційного поступу українства. Зокрема, розглядаються функції української еліти в історичній ретроспективі (за часів середньовіччя, ранньомодерної доби і в процесах націє- та державотворення ХІХ–ХХ ст.); проблеми формування національної еліти в сучасній Україні; здобутки освітнянської, культурно-мистецької, науково-технічної, політико-правової та церковної еліти України, а також місце української еліти зарубіжжя в світовому цивілізаційному процесі. Для науковців, викладачів, студентів, аспірантів ВНЗ та широкого кола осіб, що цікавляться українознавчою проблематикою.

The issue is devoted to study of the Ukrainian Elite as an actor of civilization progress of Ukrainians. In particular, the functions of the Ukrainian Elite in historical retrospective (in the Middle Ages, at the Early Modern time and during the processes on nation's and state's building in the 19th – 20th centuries); the problems of formation of the national Elite in the modern Ukraine; achievements of educational, art and cultural, scientific-technical, politically-legal and church's Elite of Ukraine as well as the place of the Ukrainian Elite abroad in Civilization process are analyzed.

For scientists, lecturers, students and post-graduate students as well as for all readers interesting in Ukrainian Studies.

Відповідальний редактор
д-р політ. наук, проф. *Микола Обушний*

Відповідальні за випуск
Михайло Довбищенко, Світлана Кагамлик

Редакційна колегія:

М. І. Обушний, д-р політ. наук, проф. (відп. ред.); С. Р. Кагамлик, канд. істор. наук, ст. наук. співроб. (заст. відп. ред.); К. А. Кобченко, канд. істор. наук (відп. секретар); І. В. Верба, д-р істор. наук, проф.; Л. П. Гнатюк, д-р філол. наук, доц.; Т. Г. Горбаченко, д-р філос. наук, проф.; Л. В. Грицик, д-р філол. наук, проф.; М. В. Довбищенко, д-р істор. наук, доц.; О. П. Івановська, д-р філол. наук, проф.; В. П. Капелюшний, д-р істор. наук, проф.; В. Ф. Колесник, д-р істор. наук, проф.; А. Є. Конверський, д-р філос. наук, проф., акад. НАН України; В. І. Лубський, д-р філос. наук, проф.; А. К. Мойсієнко, д-р філол. наук, проф.; В. І. Панченко, д-р філос. наук, проф.; Г. Ф. Семенюк, д-р філол. наук, проф.; В. І. Сергійчук, д-р істор. наук, проф.; О. І. Салтовський, д-р політ. наук, проф.; Ю. М. Сорока, д-р істор. наук, проф.; О. І. Ткач, д-р політ. наук, проф.; В. Ф. Цвях, д-р політ. наук, проф.; Л. О. Шашкова, д-р філос. наук, проф.; М. А. Шульга, д-р політ. наук, проф.; В. І. Ярошовець, д-р філос. наук, проф.; Ч. С. Кірвель, д-р філос. наук, проф., зав. каф. філософії Гродненського держ. ун-ту ім. Лики Купали (Білорусь); А. М. Кумиков, д-р філос. наук, проф. каф. філософії Кабардино-Балкарського держ. ун-ту (Російська Федерація); Л. Здибел, д-р філософії (габілітов.), проф. Ін-ту філософії Ун-ту імені Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Респ. Польща); Я. Мокляк, д-р історії (габілітов.), проф. Ін-ту історії Ягеллонського ун-ту (м. Краків, Респ. Польща).

Затверджено Вченою радою філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
(Протокол № 4 від 23 грудня 2013 року)

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16411–4883Р від 04.02.2010 р.
Згідно постанови ВАК України № 1-05/2 від 23 лютого 2011 р.

«Українознавчий альманах» визнано фаховим виданням
у галузі політичних, філософських, історичних та філологічних наук.

ЗМІСТ

I. Українська еліта в процесах консолідації нації та цивілізаційного вибору України

Воропаєва Тетяна. Роль еліт у цивілізаційному поступі українства	9	Петруньок Борис. Роль еліти в процесі етнічної мобілізації.	35
Косяк Ярослав. Шляхи формування і трансформації української еліти	18	Розумний Максим. Цивілізаційний вибір України в контексті боротьби еліт за панування	38
Литвиненко Олена. Роль національної еліти в інформаційному суспільстві	21	Сабадуха Олексій. Відповідальність української еліти в процесі національного державотворення	42
Мостяєв Олександр. Українська еліта в європейському цивілізаційному поступі	25	Серова Юлія. Соціальна міфотворчість як атрибут функціонування еліти	44
Обушний Микола. Особливості формування політичних еліт у сучасних українських реаліях	30	Юрченко Едуард. Реставрація української природної еліти (історичний досвід та перспективи)	48
Окара Андрій. Українська еліта на тлі Майдану гідності	32		

II. Українська еліта часів середньовіччя та ранньомодерної доби

Кобченко Катерина. Українство в інтелектуальній історії Європи за часів Середньовіччя: погляд з цивілізаційної перспективи	52	Ластовський Валерій. Остафій Дашкович у міфотворчості істориків	62
Конча Сергій. Біля витоків давньоруської еліти: цар Аль-Дір з повідомлення аль-Масуді	57	Попружна Алла. Надгробний портрет як атрибут поховальної культури козацької старшини другої половини XVII–XVIII ст.	64

III. Українська інтелігенція в процесах націє- та державотворення XIX–XX ст.

Бойко Світлана. Борис Грінченко як представник української національної еліти кінця XIX – початку XX століття	67	Сабадуха Володимир. Ідеї персоналізму в українському націоналізмі	82
Ганусин Олена. Українська інтелігенція XIX століття в історіографічних інтерпретаціях	71	Черчович Іванна. Емансипація жінок в інтерпретаціях національної еліти Галичини другої половини XIX – початку XX століть.	86
Грабовська Ірина. Інтелектуальне шістдесятництво та його рецепція у працях вітчизняних та зарубіжних авторів	73	Чик Анна. Внесок Петра Зінченка у розвиток психологічної науки	90
Дарморіз Оксана, Мокрик Радомир. Феномен шістдесятників у контексті проблеми формування культурної еліти в Україні	76	Яблонська Ольга. Інтелігент із «смутного часу»: повість О. Кониського «Юрій Горовенко»	93
Смець Тетяна. Особистісний чинник в українському русі XIX століття	79	Янковська Жанна. Пантелеймон Куліш як представник та ідеолог національно-інтелектуальної еліти середини XIX ст.	96

IV. Проблеми формування національної еліти в сучасній Україні

- Абизова Лариса.** Українська інтелігенція та парадигма національної ідеї у сучасному інтелектуальному контексті. 100
- Дроботенко Микола.** Проблема зміни еліт, або чи працюють «соціальні ліфти» для молоді? . . . 103
- Дунець Василь.** Проблема державної підтримки обдарованих дітей України 106
- Миколаєнко Ірина.** Європейська інтеграція і українська еліта в умовах глобалізаційних процесів 109
- Рудакевич Олег.** Політична культура української еліти: проблема ефективності 112
- Стемковська Оксана.** Регіональна еліта як фактор ефективного розвитку місцевого самоврядування. 115
- Фесенко Галина.** Формування ґендерної компетентності української еліти 118

V. Освітянська та культурно-мистецька еліта України

- Авер'янова Ніна.** Василь Кричевський як представник української мистецької еліти. 122
- Антонюк Тетяна.** Університетська еліта у забезпеченні міжнародної інтеграції національної системи вищої освіти України. 125
- Даниліна Олена.** Оксана Забужко і Юрій Шевельов: діалог інтелектуалів різних поколінь . 129
- Сорочук Людмила.** Інтелектуально-мистецькі здобутки родини Косачів у становленні української еліти 131
- Цівун Наталія.** Максим Рильський як поборник української мови та культури 134
- Чужа Тетяна.** Українська література як предмет наукових досліджень Юзефа Третяка 137
- Швець Олеся.** Творчі еліти про українську радянську культуру в українській пресі націоналістичного спрямування Другої Речі Посполитої 140

VI. Церковна еліта України

- Вежбєнєц Вацлав, Потачек Йоанна Ельжбєта.** Значення церковної еліти для українців в Польщі після Другої світової війни на прикладі о. Василя Гриника. 144
- Довбищенко Михайло.** Роль українського духовенства у поширенні мистецької традиції українського бароко в церковній архітектурі Сибіру XVIII ст. 154
- Кагамлик Світлана.** Українська церковна еліта ранньомодерного часу: нові аспекти дослідження 157
- Ластовська Оксана.** Еліта українського православного чернецтва в сучасній українській історіографії 161
- Подобєд Павло.** Державно-церковні відносини України за президентства Леоніда Кравчука . . . 165
- Співак Володимир.** Антоній Радивилівський як представник «нового духівництва» XVII ст. 167
- Трегубенко Тетяна.** Роль української церковної еліти у розвитку музичного мистецтва XVII–XVIII ст. 169
- Фощан Ярослав.** Українські архієреї Могильовської єпархії: сутність і перспективи дослідження . . . 172

VII. Науково-технічна еліта України

- Виноградова Олена.** Особливості формування науково-технічної еліти у Харківському технологічному інституті на початку XX століття. 176
- Гелеш Анна.** Професор Т.П. Губенко – видатний учений у галузі теорії електричних машин. 179
- Голова Валентина.** Внесок професора О.П. Лідова у підготовку кадрів хімічної науки у Харківському технологічному інституті 182
- Гутник Марина.** Місце української технічної еліти у поступі світової науки (на прикладі наукового доробку В. Рвачова) 184

Кривоконь Олександр. Представники вітчизняного тракторобудування: повернення із забуття	187
Куделко Сергій, Вовк Ольга. Василь Каразін біля витоків формування української науково-технічної інтелігенції	190
Кузьменко Наталія. Представники харківської школи радіофізики другої половини ХХ ст.	193
Овчаренко Юлія. Роль Б. Є. Веркіна та його учнів у розвитку фізики низьких температур	196
Радогуз Сергій. Роль В. Л. Кірпичова у формуванні інженерної еліти України	198

Тверитникова Олена. Інженерно-технічна еліта Харківського політехнічного інституту у становленні електротехнічної галузі України (1950–1970 рр.) .	201
Ушенко Поліна. Українська технічна еліта у розвитку галузі кондиціонеробудування у другій половині 60-х рр. – на початку 90-х рр.	205
Шульга Інна. Проблеми формування технічної інтелігенції в Україні у 30-х роках ХХ ст. (на матеріалах Харківського хіміко-технологічного інституту)	207

VIII. Політико-правова еліта України

Білан Сергій. Партиїні кадри України в процесі соціалістичних перетворень сільського господарства у 30-х рр. ХХ ст.	210
Валюшко Іван. Політична еліта і розвиток громадянського суспільства в контексті протидії корупції	214
Василик Ірина. Адвокатська еліта Східної Галичини у становленні української державності	217
Гордієнко Михайло. «Маргінальний синдром» політичної еліти як атрибут перехідного суспільства	222
Жадько Павло. Політична комунікація в процесах становлення української політичної еліти	225

Кушинська Лариса. Політико-правові погляди Богдана Кістяківського у контексті сучасних українських реалій	228
Lewandowska-Malec Izabela. Udział lwowskich prawników w dorobku polskiej Komisji Kodyfikacyjnej (1919-1939)	231
Moklak Jarosław. Ukraińska elita polityczna Galicji i kwestia szkolnictwa narodowego na początku XX wieku	234
Шелеп Юлія. Партиїний працівник у радянській Україні 1970-1980-х років: між офіційним і приватним простором	237

IX. Українська еліта зарубіжжя

Балера Олена. Діяльність провідних українських громадських організацій Російської Федерації у 1991–2013 рр.	243
Бойко Тетяна. Психологічний напрямок націології у працях представників української еміграції	247
Денисюк Сергій. Ю. Шевельов про роль духовного проводу в процесах національно-культурного відродження України	249
Зуляк Мар'яна. Антін Крушельницький в діяльності педагогічної місії Міністерства освіти УНР у Відні	252
Конопка Наталія. До витоків українських геополітичних студій на еміграції: Тиміш Олесіюк та його праця «Північні межі Української Матірної Держави»	256

Лисенко Наталка. Громадська діяльність О. Олесея на еміграції	261
Пархоменко Наталія. Проблема міграції інтелектуальної еліти України	265
Тимошик Микола. Книжкові видання Українського католицького університету в Римі як чинник формування української еліти в діаспорі	267
Цимбал Тетяна. «Ті ж самі ми: нам цілий світ чужина»: українська еліта в еміграції	272
Юлія Шахно. Міграційний потенціал української інтелектуальної еліти	275
Шептицька Тетяна. Українські інтелектуали за кордоном: способи самореалізації українства у світовому культурному просторі	278

Відомості про авторів.	282
---	-----

CONTENT

I. Ukrainian Elites in the Processes of Nation's Consolidation and Civilization Choice of Ukraine

- Voropayeva Tetiana.** The Role of Elites in the Civilization Progress of Ukrainians 9
- Kosiak Yaroslav.** The Ways of Formation and Transformation of Ukrainian Elites 18
- Lytvynenko Olena.** The Role of National Elites in the Information Society 21
- Mostiaev Oleksandr.** Ukrainian Elites in the European Civilization Progress 25
- Obushny Mykola.** Peculiarities of Formation of Political Elites in Modern Ukrainian Realities 30
- Okara Andriy.** Ukrainian Elites on the Background of the Maidan of Dignity. 32
- Petruniok Borys.** The Role of Elites in the Process of Ethnic Mobilization. 35
- Rozumny Maksym.** Civilization Choice of Ukraine in the Context of Elites' Struggle for Domination 38
- Sabadukha Olexiy.** Responsibility of Ukrainian Elites in the Process of National State's Building 42
- Serova Yuliya.** Creation of Social Mythology as an Attribute of Elite's Functioning 44
- Yurchenko Eduard.** Restoration of the Ukrainian Natural Elite (Historical Experience and Perspectives) 48

II. Ukrainian Elites in the Period of Middle Ages and in the Early Modern Time

- Kobchenko Kateryna.** Ukrainians in the Intellectual History of Europe of the Medieval Period: View from the Civilization's Perspective. 52
- Koncha Sergiy.** To the Beginning of Old Rus' Elite: King al-Dir from al-Mas'udi's Report 57
- Lastovsky Valeriy.** Ostafiy Dashkovych in the Myths Created by Historians 62
- Popruzhna Alla.** Tombstone Portraits as an Attribute of Funeral Culture of Cossack Authorities of the late 17th –18th Centuries 64

III. Ukrainian Intellectuals in the Processes of Nation and State Creation in the 19th–20th Centuries

- Boiko Svitlana.** Borys Grinchenko as a Representative of the Ukrainian National Elite of the End of the 19th – the Beginning of the 20th Centuries 67
- Hanusyn Olena.** Ukrainian Intellectuals of the 19th Century in Historiography's Interpretations 71
- Hrabovska Iryna.** Intellectual's Movement of the 1960s and its Reception in the Heritage of Native and Foreign Authors 73
- Darmoriz Oksana, Mokryk Radomyr.** Phenomenon of the 1960s-Movement in the Context of Formation of Cultural and Art Elite in Ukraine: Activity approach in Memory Studies. 76
- Yemets Tetiana.** Personality's Factor in Ukrainian National Movement of the 19th Century 79
- Sabadukha Volodymyr.** The Ideas of Personality's Role in Ukrainian Nationalism 82
- Cherchovych Ivanna.** Women's Emancipation in the Interpretations of Ukrainian National Elite in Galicia on the Second Part of the 19th – on the Beginning of the 20th Centuries 86
- Chyk Anna.** Contribution of Petro Zinchenko to the Development of Psychology 90
- Yablonska Olha.** An Intellectual from the "Troubled Time": O. Konys'ky's Story "Yuri Horovenko" 93
- Jankovska Zhanna.** Panteleymon Kulish as a Representative and Ideologist of the National Intellectual Elite in the Middle of the 19th Century . . 96

IV. Problems of Formation of the National Elite in Modern Ukraine

- Abyzova Larysa.** Ukrainian Intellectuals and the Paradigm of National Idea in the Modern Intellectual Context 100
- Drobotenko Mykola.** The problem of Elites' Change, or does the «Social Elevators» for Young People Work? 103
- Dunets Vasyl.** The Problem of State's Support for Gifted Children of Ukraine 106
- Mykolayenko Iryna.** European Integration and the Ukrainian Elites in Globalization Processes 109
- Rudakevych Oleh.** Political Culture of Ukrainian Elite: the Problem of Effectiveness 112
- Stemkovska Oksana.** Regional Elites as a Factor of Effective Development of Local Self-Government. . . 115
- Fesenko Halyna.** Formation of Gender Competence of the Ukrainian Elites 118

V. Educational, Cultural and Artistic Elites of Ukraine

- Averyanova Nina.** Vasyl Krychevskyj as the Representative of Ukraine Artistic Elite 122
- Antonyuk Tetiana.** University's Elite in Providing of International Integration of the National System of Higher Education. 125
- Danylina Olena.** Oksana Zabuzhko and Yuri Sheveliov: Dialogue of the Intellectuals of Different Generations. 129
- Sorochuk Ludmyla.** Intellectual and Artistic Achievements of the Kosach Family in the Formation of Ukrainian Elite 131
- Tsivun Natalia.** Maxim Rylsky as a Protector of Ukrainian Language and Culture. 134
- Chuzha Tetiana.** Ukrainian Literature as a Subject of Jozef Tretiak's Research Works 137
- Shvets Olesia.** Soviet Ukrainian Culture in Opinion of Creative Elites in the Ukrainian Nationalistic Press in the Second Polish Republic. 140

VI. Church Elites of Ukraine

- Wiezmbieniec Wacław, Potachek Joanna Elzbieta.** The significance of the Church Elite for Ukrainians in Poland after the World War II on the Example of Father Vasyl Grynyk 144
- Dovbyshchenko Mykhailo.** The Role of Ukrainian Clergy in Spreading of the Ukrainian Baroque Art Tradition in the Church Architecture of Siberia in the 18th century. 154
- Kagamlyk Svitlana.** Ukrainian Clergy Elite of the Early Modern Time – New Aspects of Study 157
- Lastovska Oksana.** The Elite of the Ukrainian Orthodox Monkhood in the Modern Ukrainian Historiography 161
- Podobed Pavlo.** Relations between State and Church in Ukraine during the Presidency of Leonid Kravchuk 165
- Spivak Volodymyr.** Antony Radvylovsky as a Representative of the «New Clergy» of the 17th Century 167
- Trehubenko Tetyana.** The Role of Ukrainian Church Elite in the Development of Musical Art in the 17th–18th centuries. 169
- Foshchan Yaroslav.** Ukrainian Bishops – the Leaders of Mohylyov Eparchy: Experience and Prospects for Research 172

VII. Scientific-technical Elite of Ukraine

- Vinogradova Olena.** Peculiarities of Formation of Scientific-technical Elites in the Kharkiv Technological Institute on the Beginning of the 20th century. 176
- Helesh Anna.** Professor Tykhon P. Hubenko as the Distinguished Scholar in the Branch of the Electrical Machines' Theory 179
- Holova Valentina.** Contribution of the Professor O. P. Lidov to the Training of Scientists in Chemistry in the Kharkiv Institute of Technology 182
- Hutnyk Maryna.** The place of the Ukrainian Technical Elite in the Advancement of World Science (on the Example of V. Rvachev Scientific Work) 184
- Kryvokon' Olexandr.** Personalities of Domestic Tractor Construction: Return from Oblivion. 187

- Kudelko Sergiy, Vovk Olga.** Vasyli' Karazin on the Outset of Appearance of Ukrainian Scientific-technical Intellectuals 190
- Kuz'menko Natalia.** The Representatives of the Kharkiv Radio-Physic School on the Second Half of the 20th Century 193
- Ovcharenko Yulia.** The Role of B.I. Verkin and his Students in the Development of Low-temperature Physics 196
- Radohuz Sergiy.** The Role of V.L. Kirpichov in the Establishment of Engineer Elite of Ukraine 198
- Tverytnykova Olena.** The Role of the Engineer-technical Elite of the Kharkiv Polytechnic Institute in the Development of Electro-technical Branch in Ukraine (1950–1970s) 210
- Ushenko Polina.** Ukrainian Technical Elite in the Development of Air-conditioner Constructing on the second Half of 1960s – on the Beginning of the 1990s 205
- Shulga Inna.** Contradictions in the Formation of Technical Intelligence in the 1930s (on the Materials of the Kharkiv Chemistry-Technological Institute) . . 207

VIII. Politically-legal Elite of Ukraine

- Bilan Sergij.** Political Elite of Ukraine in the Process of Socialist Transformations of the Rural Economy in the 1930s 210
- Valiushko Ivan.** Political Elite and the Development of Civil Society in the Context of Contraction to Corruption 214
- Vasylyk Iryna.** Advocatory Elite of Eastern Chalychyna in the Development of Ukrainian Statehood 217
- Hordyenko Mykhailo.** «Marginal Syndrome» of Political Elite as an Attribute of Transitional Society . 222
- Zhadko Pavlo.** Political Communication in the Process of Formation of the Ukrainian Political Elite 225
- Kushynska Larysa.** Politically-legal Views of Bogdan O. Kistiakivsky in the Context of Modern Ukrainian Realities. 228
- Lewandowska-Malec Izabela.** Participation of Lviv Lawyers on the Work of Polish Codification Commission (1919–1939) 231
- Moklak Jaroslaw.** Ukrainian Political Elite of Galicia and the Question of National Education in the Early 20th Century 234
- Shelep Yulia.** Communist Party Officials in the Soviet Ukraine in the 1970–1980s: Between Public and Private Space 237

IX. Ukrainian Elites Abroad

- Balera Olena.** Activity of the Leading Ukrainian Public Organizations in the Russian Federation from 1991 till 2013 243
- Boiko Tetiana.** Physiological Direction in the Studies on Nations in the Works of Representatives of Ukrainian Emigration 247
- Denysiuk Serhiy.** Yuriy Shevelov about the of Spiritual Leaders in the Process of Ukraine's National and Cultural Revival 249
- Zuliak Maryana.** Antin Krushelnytsky in the Activity of Pedagogical Mission of the Ministry of Education of the Ukrainian People's Republic in Vienna (1919–1921) 252
- Konopka Natalia.** The Origins of Ukrainian Studies in Geopolitics among the Emigrates: Tymish Olesiyuk and His Work “Northern Boundaries of Ukraine as the Maternal Country” 256
- Lysenko Natalia.** Public Activity of O. Oles in Emigration 261
- Parkhomenko Natalia.** The Problem of Migration of the National Elite of Ukraine 265
- Tymoshyk Mykola.** Books Publications of the Ukrainian Catholic University in Rome as the Factor of Formation of Ukrainian Diaspora Elite. 267
- Tsymbal Tetiana.** “We are the Same and the Whole World is Foreign Land for us...”: Ukrainian Elite in Exile. 272
- Shakhno Julia.** Migration Potential of the Ukrainian Intellectual Elite 275
- Sheptytska Tetiana.** Ukrainian Intellectuals abroad: Ways of Self-realization of Ukrainians in the World Cultural Space 278

About the authors 282